

ประเด็น สักคม ฉบับที่ B16	4 มี.ค. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น สักคม	อุยกูร์ (Uyghur) ชาตินัชนัฎมุสลิม แห่งดินแดนมั่งกร	
ประเด็นสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวอุยกูร์ คือใคร - กรณัไทยส่งชาวอุยกูร์กลับจีน - ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ - บทเรียนจากกรณีส่งตัวอุยกูร์กลับจีน 	

กระแสข่าวเรื่องการส่งตัวชาวอุยกูร์ในไทยกลับจีน ทำให้ทั่วโลกหันมาสนใจเกี่ยวกับกลุ่มชาตินัชนัฎกลุ่มนี้อีกครั้งในประเด็นปัญหาเรื่องสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงของโลกยุคปัจจุบัน จากปฏิกิริยาตอบสนองขององค์กรระหว่างประเทศและประเทศมหาอำนาจ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ที่สัมพันธ์กับความขัดแย้งทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับจีน ซึ่งเป็นหนึ่งในหัวข้อสำคัญในเวทีโลก

"ชาวอุยกูร์" คือใคร และเกิดเหตุอะไรถึงกลายเป็นประเด็นในระดับโลกในขณะนี้

ชาวอุยกูร์ (Uyghur) เป็นกลุ่มชาตินัชนัฎที่มีรากเหง้ามาจากชนเผ่าตุรกีโบราณ ที่เคยอาศัยอยู่ในแถบเอเชียกลาง พวกเขามีความเกี่ยวข้องกับเผ่าซงหนู (Xiongnu) และเผ่าตูเจวีย (Tujue) ซึ่งเคยมีอิทธิพลในบริเวณที่ราบสูงมองโกเลียและทะเลทรายทากลามากัน โดยในช่วงศตวรรษที่ 8 ชาวอุยกูร์ได้สถาปนาอาณาจักรของตนเองที่เรียกว่า "อุยกูร์คานาเต" (Uyghur

Khaganate) ซึ่งปกครองพื้นที่กว้างขวางและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับราชวงศ์ถังของจีน ต่อมาในศตวรรษที่ 9 อาณาจักรอุยกูร์ล่มสลาย หลังจากถูกกองกำลังศักร์กีซโจมตี ทำให้ชาวอุยกูร์จำนวนมากต้องอพยพลงใต้ สู่ดินแดนที่ปัจจุบันคือ "เขตปกครองตนเองซินเจียง" ของจีน

หลังจากการอพยพ ชาวอุยกูร์ได้ตั้งถิ่นฐานใหม่ใน "ซินเจียง" และกลายเป็นกลุ่มชาตินัชนัฎที่มีบทบาทสำคัญในเส้นทางสายไหม พวกเขาค้าขายกับชาวเปอร์เซีย อาหรับ และจีน ทำให้ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากหลายอารยธรรม ในช่วงศตวรรษที่ 10 ชาวอุยกูร์เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามที่แพร่หลาย แทนที่ศาสนาเทียนไถและศาสนาพุทธ วัฒนธรรมของอุยกูร์เริ่มแยกออกจากวัฒนธรรมของจีนและกลุ่มชนเผ่าเร่ร่อนอื่น ๆ ในเอเชียกลาง โดยมีภาษาอุยกูร์ที่ใช้ตัวอักษรอาหรับและมีวรรณกรรม ศิลปะ และดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

เขตการปกครองตนเองชนชาติซินเจียงอุยกูร์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศจีน เป็นเขตที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 3,000 ปี มีอารยธรรมของตัวเองมายาวนาน และมีที่ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญ คือ เป็นเขตเชื่อมต่อระหว่างจีนกับเพื่อนบ้านอีก 8 ประเทศ ในปี ค.ศ. 1946 มีการทำข้อตกลงสันติภาพ และพยายามให้อุยกูร์มารวมกับจีน แต่ก็ยังมีความขัดแย้งระหว่างกัน จนพรรค

คอมมิวนิสต์ได้รับชัยชนะ และมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น กระทั่งปี ค.ศ.1955 ได้เปลี่ยนรูปแบบการปกครองเป็น 'เขตปกครองตนเองซินเจียง' แต่ก็ยังมีกลุ่มต่อต้านรัฐบาลจีนในซินเจียง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรมุสลิมหัวรุนแรงภายนอกประเทศ ทำให้ทางการจีนต้องออกนโยบายปราบปรามที่เข้มงวด เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ที่มีสาเหตุจากประวัติศาสตร์ที่จีนใช้กำลังเข้ายึดครองซินเจียง และการใช้วิถีถิ่นทางวัฒนธรรมชาวมุสลิมอยู่คู่ รวมกับสาเหตุจากความไม่เท่าเทียมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม โอกาสในการศึกษา และการทำงานที่คนจีน(ฮั่น) ได้รับประโยชน์มากกว่า ซึ่งยิ่งเพิ่มความรู้สึกไม่พอใจในหมู่ชาวยูเกอร์

จากการที่ ประธานาธิบดี สี จิ้น ผิง มีนโยบายที่เข้มงวดทางการเมืองต่อชนกลุ่มน้อย เพราะเป็นช่วงที่มีการก่อการร้ายหลายครั้ง ทำให้ต้องมีการควบคุมการประพฤติปฏิบัติ ของชนกลุ่มน้อยและการกวาดล้างจับกุมลงโทษอย่างเด็ดขาด ทำให้เกิดการอพยพออกนอกประเทศของชาวยูเกอร์ จนกลายเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่งผลให้จีน ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามรัฐบาลจีนก็ใช้วิธีการอื่นควบคู่ไปด้วยที่สำคัญคือ การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาพื้นที่ชนบทในซินเจียง ให้เจริญขึ้นผ่านการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต และเมื่อรัฐบาลจีน เริ่มโครงการหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง ซินเจียงซึ่งเป็นดินแดนเก่าแก่ในเส้นทางสายไหมในอดีตของจีน ที่มีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมกับประเทศในเอเชียกลาง ส่งผลให้ซินเจียง กลายเป็นพื้นที่สำคัญในโครงการนี้ เพราะมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมความสำคัญของวัฒนธรรมมุสลิม โดยมีการคาดหวังว่าความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการได้รับการยอมรับทางวัฒนธรรม จะทำให้กระแสต่อต้านรัฐบาลจีนลดน้อยลง และนำไปสู่เสถียรภาพความมั่นคงอย่างยั่งยืน ทั้งทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ การพัฒนาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ด้านคมนาคม รัฐบาลจีนเล็งเห็นว่าการสร้างเส้นทางขนส่งการคมนาคมทั้งถนน ทางรถไฟ สนามบิน จะช่วยพัฒนาการขนส่งสินค้า ที่ก่อให้เกิดความเจริญทางเศรษฐกิจ ช่วยเปิดให้นานาประเทศได้รู้จัก ซินเจียง และยังช่วยแก้ปัญหาการหลบหนี หลบซ่อนจากกลุ่มก่อการร้ายได้อีกทางหนึ่ง

กรณีไทยส่งชาวยูเกอร์กลับจีน

จากที่ทางการไทยได้ส่งชาวยูเกอร์จำนวน 40 คน ซึ่งถูกกักอยู่ที่สถานกักตัวคนต่างด้าว สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) มานานกว่า 11 ปี ให้กับทางการจีน ทำให้เกิดเป็นประเด็นทั่วโลก โดยสหรัฐอเมริกา ประณามการที่ไทยส่งตัวชาวยูเกอร์ 40 คนไปจีน และเรียกร้องให้รัฐบาลทุกชาติที่มีชาวยูเกอร์อาศัยอยู่ ดับบังคับกลุ่มชาติพันธุ์ ยูเกอร์กลับไปจีน โดยสหรัฐฯ ระบุว่า จีนภายใต้การควบคุมและสั่งการของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์และก่ออาชญากรรมต่อมนุษยชาติ โดยพุ่งเป้าไปที่ชาวมุสลิมยูเกอร์ และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในซินเจียง นอกจากนี้ สถานทูตสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ยังได้ประกาศไปยังพลเมืองให้ระมัดระวังภัยก่อการร้ายในไทย โดยอ้างอิงเหตุวินาศกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อปีสิบปีที่แล้ว

เห็นได้ว่าเหตุการณ์นี้ได้สร้างผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่ไม่เพียงแต่กับประเทศไทย แต่ยังเกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างซีกโลกตะวันออกและตะวันตกอีกด้วย

ความสัมพันธ์จีน-ไทย

กรณีชาวอุยกูร์ในไทยเป็นประเด็นละเอียดอ่อนที่ไทยต้องเผชิญ เพื่อรักษาสมดุลระหว่างแรงกดดันจากนานาชาติกับความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับจีน การที่รัฐบาลไทยยอมส่งตัวผู้ลี้ภัยอุยกูร์กลับจีน แสดงถึงน้ำหนักความสัมพันธ์กับจีน ที่ไทยให้ความสำคัญอย่างสูง เพราะจีนเป็นมหาอำนาจที่มีบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองในภูมิภาคอาเซียน ไทยเองก็พยายามรักษาความร่วมมือกับจีนในหลายด้าน กรณีนี้ไทยได้รับการชื่นชมจากรัฐบาลจีน ซึ่งมองว่าไทย **เคารพอธิปไตยและความมั่นคงของจีน** ด้วยการส่งพลเมืองจีน (เชื้อสายอุยกูร์) ที่ทางการจีนต้องการตัวกลับประเทศ จึงช่วยกระชับความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างสองชาติให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ในมุมมองของจีน ไทยถือเป็น “มิตรที่เชื่อถือได้” ในความร่วมมือด้านความมั่นคงและการปราบปรามบุคคลที่จีนต้องการตัว

ภาพลักษณ์และพันธกรณีของไทย

ในทางกลับกัน การดำเนินการของไทยได้สร้างความกังวลใจต่อบรรดาชาติตะวันตกและองค์กรสิทธิมนุษยชน โดยไทยถูกวิจารณ์ว่าละเมิดพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (เช่น อนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ ที่ไทยเป็นภาคี) และทำลายชื่อเสียงด้านมนุษยธรรมของตนเองที่เคยสั่งสมมาว่าเป็นประเทศที่ให้ที่พักพิงแก่ผู้ลี้ภัย เจ้าหน้าที่ระดับสูงของสหประชาชาติและนักการทูตตะวันตกหลายรายแสดงความผิดหวังที่ไทยเลือกดำเนินการเช่นนี้ โดยให้ความเห็นว่าไทยล้มเหลวในการปฏิบัติตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนที่ตนเองยืนยัน (ไทยเป็นประธานองค์กรสิทธิ UN ด้วย) **ว่าจะเคารพ และชี้ว่ากรณีนี้สะท้อนถึง อิทธิพลของจีนที่สามารถโน้มน้าวให้พันธมิตรดำเนินการตามที่จีนต้องการ**

แม้รัฐบาลไทยจะยืนยันว่าการส่งตัวชาวอุยกูร์กลับจีนทำไปตามกระบวนการกฎหมายและความสมัครใจ แต่ข้อวิจารณ์และความไม่พอใจจากนานาชาติที่มีต่อไทย ก็อาจส่งผลกระทบยาวต่อความร่วมมือด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างไทยกับประเทศตะวันตก จนอาจถูกหยิบยกขึ้นมาในการเจรจาทวิภาคีด้านการทูตในอนาคต

ความสัมพันธ์จีนกับชาติตะวันตก

ประเด็นชาวอุยกูร์ได้กลายเป็นอีกหนึ่งหัวข้อขัดแย้งสำคัญระหว่างจีนกับประเทศตะวันตก สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และพันธมิตรตะวันตกอื่น ๆ ได้ใช้มาตรการตอบโต้จีนจากกรณีซินเจียง ทั้งการออกบทลงโทษ (คว่ำบาตร) เจ้าหน้าที่ระดับสูงของจีนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับค่ายกักกัน การห้ามนำเข้าสินค้าจากซินเจียงที่อาจผลิตจากแรงงานบังคับ ตลอดจนการกล่าวประณามจีนบนเวทีระหว่างประเทศ โดยเรียกร้องให้มีการตรวจสอบหรือรายงานข้อเท็จจริงในซินเจียงอย่างโปร่งใส ต่อมาประเทศจีนตอบโต้ด้วยการปฏิเสธข้อกล่าวหาและคว่ำบาตรกลับเจ้าหน้าที่และองค์กรตะวันตกบางแห่งเช่นกัน ส่งผลให้ความสัมพันธ์จีน-ตะวันตกตึงเครียดยิ่งขึ้นในห้วงที่ผ่านมา **เรื่องชาวอุยกูร์จึงไม่ใช่แค่ปัญหาภายในของจีน แต่มีผลกระทบเพื่อต่อภูมิรัฐศาสตร์โลก โดยเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของการต่อสู้ระหว่างค่านิยมประชาธิปไตยสิทธิมนุษยชนกับระบอบอำนาจนิยมในการเมืองระหว่างประเทศ และยังเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ และความมั่นคง เพราะซินเจียงเป็นพื้นที่ที่จีนไม่อาจปล่อยให้หลุดจากการควบคุมได้ ในขณะที่ชาติตะวันตกใช้ประเด็นชาวอุยกูร์เป็นเครื่องมือในการกดดันจีน แต่ในทางกลับกัน ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ หรือองค์การระหว่างประเทศอย่าง UNHCR ก็ไม่ได้ให้สถานะผู้ลี้ภัยแก่คนเหล่านี้ บางประเทศขึ้นห้ามไทยส่งให้จีน แต่ก็ไม่ได้มีข้อเสนอทางเลือกอื่นอะไรให้ ซึ่งจริง ๆ ประเทศเหล่านี้สามารถลือบปี เจริญกับจีนโดยตรงว่าขอให้ยอมส่งไปประเทศที่สามได้ แต่ก็ไม่มีประเทศไหนดำเนินการ**

ไม่ว่าปมปัญหาอุยกูร์จะถูกบอกเล่าด้วยนักวิชาการแต่ละซีกโลกอย่างไร แต่ข่าวอย่างหนึ่งที่เผยออกมาชัดเจนคือ ในช่วงกว่า 10 ปีที่ผ่านมา คลื่นผู้อพยพชาวอุยกูร์ได้หลั่งไหลออกจากประเทศจีนเป็นจำนวนมาก สาเหตุ

สำคัญที่ทำให้ชาวอุยกูร์ต้องหลบหนีจากบ้านเกิดของตนไปสู่ดินแดนอื่นคือ การถูกกีดกันสิทธิขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เมื่อถามว่า ทำไมต้องอพยพหลบหนีจากซินเจียง คำตอบที่ได้คือ พวกเขาไม่สามารถอยู่ในพื้นที่บ้านเกิดได้อีกต่อไป ชาวอุยกูร์คนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่า “ภรรยาของผมไม่สามารถใช้ผ้าฮิญาบคลุมผม พวกเราถูกห้ามไม่ให้อ่านคัมภีร์อัลกุรอาน หรือแม้แต่การละหมาดก็ไม่ได้รับการอนุญาต”

บทเรียนจากกรณีส่งตัวอุยกูร์กลับจีน

จากการส่งตัวชาวอุยกูร์กลับจีน ผู้ตกกลางใจ และผู้ให้ข้อเสนอแนะการดำเนินการดังกล่าว ต้องประเมินผลกระทบที่ติดตามมาอย่างรอบด้าน ควรมีการ war game ก่อน เพื่อหาข้อเสีย และดำเนินการในเชิงรุก เพื่อลดประเด็นความเสี่ยง และพร้อมตอบโต้ต่อประเด็นต่างๆ ได้ทัน่วงที และบางเรื่องก็ไม่ควรทำให้เอิกเกริกโดยไม่จำเป็น จากแนวทางในการแก้ปัญหาของจีนต่อชนกลุ่มน้อยในซินเจียง ยังสามารถนำมาใช้ดำเนินการต่อชนกลุ่มน้อยที่มีอัตลักษณ์แตกต่างในประเทศ เช่น พื้นที่ จขต. ซึ่งมีสาเหตุและปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ปัญหาชายแดนได้มีความซับซ้อนในหลายมิติ ทั้งด้านมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่เหมือนกับปัญหาซินเจียง คือความไม่พอใจที่สั่งสมมานานจากการปฏิบัติของภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่มีทั้งการเลือกปฏิบัติ การไม่เข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง และการใช้อำนาจในทางที่ไม่ยุติธรรมต่อชาวบ้าน ซึ่งทำให้เกิดความไม่พอใจ และต่อต้านจนเกิดความไม่สงบขึ้นเป็นเวลายาวนาน

แม้ว่าแนวทางแก้ไขของจีน ต่อปัญหาของชาวอุยกูร์ จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ ในเรื่องสิทธิมนุษยชน จากสังคมโลก แต่แนวทางดังกล่าวมีส่วนช่วยให้จีน สามารถพัฒนาภูมิภาคที่ถือว่าเป็นดินแดนร้าง ให้เกิดเป็นความเจริญในภูมิภาคได้ ประเทศไทย จึงสามารถนำบทเรียนที่ได้จากจีน มาใช้ปฏิบัติในพื้นที่ จขต. โดยยึดหลักการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสิทธิมนุษยชน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อกัน โดยเฉพาะในหมู่ประชาชนทั่วไป ส่วนการต่อต้านที่มีการก่อความรุนแรงโดยกลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มภายใน และกลุ่มที่มีความเชื่อมโยงกับองค์กรนอกประเทศก็ต้องใช้ทั้งวิธีการสร้างความเข้าใจกับประชาชน กับรัฐบาลต่างชาติ การตอบโต้ด้วยกำลังหรือวิธีการที่รุนแรงก็ไม่อาจทำให้ปัญหายุติลง วิธีการแก้ปัญหาต้องเป็นการบูรณาการหลายวิธีหลายภาคส่วน และต้องใช้เวลา รวมถึงผู้มีอำนาจหน้าที่ต้องยอมรับสาเหตุของปัญหาที่ทำให้ความขัดแย้งร้ายลึกมายาวนาน เพื่อนำไปสู่การแก้ไข และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ บนพื้นฐานของความแตกต่าง ทางวัฒนธรรมและความเคารพซึ่งกันและกัน

พ.อ.หญิง ฌัก ภัคคะกรณ์

อจ.ทก.สมย.วทป.

อ้างอิง

1. <http://www.msri.org.my>
2. <https://www.thansettakij.com/columnist/dragon-pattern/592931>
3. <https://thestandard.co/timeline-uyghur-refugees-thailand-detention-crisis/>
4. <https://www.thairath.co.th/news/foreign/2844574>
5. หลี่ เหวินเหลียง. การศึกษานโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของเขตปกครองตนเองชนกลุ่มน้อยของจีน: กรณีศึกษา เขตปกครองตนเองชนกลุ่มน้อยซินเจียงอุยกูร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
6. <https://www.pptvhd36.com/news>
7. <https://ir.swu.ac.th/xmlui/bitstream/handle>